

CHINESE DREAM (中国梦) – KOLEKTYWISTYCZNY KONSTRUKT UCIELEŚNIAJĄCY DUCHA WSPÓŁCZESNYCH CHIN¹

ARKADIUSZ GUT

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, Instytut Filozofii Teoretycznej

MICHAŁ WILCZEWSKI

Uniwersytet Warszawski, Instytut Komunikacji Specjalistycznej i Interkulturowej

ABSTRACT

Chinese Dream (中国梦) – textual image of the collectivist construct embodying the spirit of contemporary China

This article presents an attempt to explicate the concept of *Chinese Dream* on the basis of the political thought and guidelines of Chinese President Xi Jinping, as well as to show the socio-political and cognitive context of its implementation, and its place in the philosophy of the Communist Party of China. Aside from the theoretical framework of the concept, the Chinese people's opinions from social networking sites (huxiu.com, blogchina.com, sohu.com) and the Chinese edition of *Financial Times* will be provided. The second part of the article constitutes a textual reconstruction of the *Chinese Dream* in international press, taking into account such newspapers as *New York Times*, *Financial Times*, *Global Times*, *Economist*, *China Digital Times*, *China Daily USA*, *South China Morning Post Columns*.

Key words: Chinese Dream, Xi Jinping, social media, press texts, textual analysis

¹ Artykuł finansowany ze środków Narodowego Centrum Nauki w ramach grantu HARMONIA 6 (UMO-2014/14/M/HS1/00436 na lata 2015–2018) w ramach projektu badawczego „Zaangażowanie języka, czynników kulturowo specyficznych i potocznych intuicji w zdolność czytania w umyśle i poznaniu społecznym”.

1. Uwagi kulturowe – wprowadzenie

Od kilku dekad, po ukazaniu się prac Hofstede, Markus, Triandisa czy Nisbett i Bonda, w obszarze poznania społecznego udaje się na różne sposoby ukazać wpływ jednostek kulturowo, językowo i społecznie relewantnych na style poznawcze oraz struktury kognitywne. Najczęściej w tym kontekście mówi się, że istnieją ważne przyczyny, aby kulturę wschodniej Azji charakteryzować jako kolektywistyczną, zaś kulturę Zachodu jako indywidualistyczną – i uznawać tym samym, że członkowie kultury kolektywistycznej mają tendencję do uzależniania siebie od kontekstu społecznego, wytwarzając coś w rodzaju współzależności siebie od innych, co z kolei połączone jest z definiowaniem pojęcia „ja” relacyjnie, poprzez odniesienie do innych podmiotów i do społecznych zobowiązań – podczas gdy członkowie kultury indywidualistycznej usiłują osiągnąć niezależność od innych, definiując pojęcie „ja” za pomocą własnych aspiracji oraz własnych odniesień i osiągnięć (Hofstede 1980; Markus, Kitayama 1991; Bond 1996; Triandis 2001; Nisbett 2007).

Jeśli mamy na uwadze powyższą opozycję, która wyodrębnia rozumienie, na czym polega kolektywność myślenia m.in. Chińczyków, tym bardziej przemawiają do nas argumenty, które mówią, że zgodnie z ideami konfucjańskimi praca jednostki w ich obszarze kulturowym jest podporządkowana korzyściom, które odnosić ma państwo lub przynajmniej rodzina (Yao Xinzhong 2009). Sukces indywidualny jest sprzęgnięty z sukcesem państwa, grupy oraz rodziny. Co ważniejsze, kolektywne praktyki społeczne (szczególnie istotny jest tu priorytet grupy nad jednostką) wytworzyły sposób projektowania własnych potrzeb w zależności od potrzeb i pragnień grupy. Taki styl myślenia przekłada się także na rozumienie pojęć społecznych, takich jak dobrobyt, sprawiedliwość, przyzwoitość itd. Ujmuje się ich treść nie abstrakcyjnie, a egzemplarycznie – egzemplarzem jest tu grupa społeczna. Ów sposób definiowania i rozumienia pojęć, polegający na odwoływaniu się do typowego dla danego pojęcia egzemplarza, rozumianego kolektywistycznie, wiąże się z tym, że konkret zawsze jest przykładem, nie tyle potwierdzającym regułę, ile ją tworzącym (Earley 1997; Nakamura 2005).

Mówimy o tym, aby pokazać, jaki jest społeczny oraz kognitywny kontekst, w którym chińskie władze zapoczątkowały dyskurs nad Chinese Dream (dalej: „chińskie marzenie”). Z jednej więc strony, jak zobaczymy, „chińskie marzenie” jest pomysłem kolektywistycznym, wymyślonym przez partię komunistyczną. Z drugiej strony zawiera ono w sobie składniki ekonomicznych reform promujących współzawodnictwo, indywidualne pragnienia połączono w debacie publicznej z przykładami osób, które odniosły prywatny sukces, który to sukces ucieleśnia ducha społecznych przemian.

Tylko na pozór jest to połączenie zawierające w sobie napięcie, a nawet sprzeczność. Jednakże, mając na uwadze istotną cechę chińskiej myśli wyrażającej się w tolerowaniu sprzeczności oraz wewnętrznych paradoksów, mówienie o indywidualnym marzeniu jako marzeniu jednostki pojętej kolektywnie nie budzi

większego sprzeciwu. Wiąże się to oczywiście z tradycją filozoficzną *ying yang* oraz z opisywanym współcześnie eklektyzmem i holizmem w myśleniu Chińczyków (Feng Youlan 2001, s. 149–163; Nisbett *et al.* 2001). Dobrze ten swoisty dla chińskiej myśli splot czynników przeciwstawnych ujmują Fang i Faure:

zasada *ying yang* wyjaśnia wiele chińskich pojęć oraz praktyk, które mieszkańcom Zachodu mogą się wydawać sprzeczne, dziwaczne, zastanawiające, ale które nie przeszkadzają Chińczykom w wewnętrznym spójnym i konsekwentnym myśleniu, jak np. „jeden kraj, dwa systemy” (*yi guo liang zhi*), „socjalistyczna gospodarka rynkowa” (*shehuizhuyi shichang jingji*) czy „równoważony/stabilny rozwój” (*wending fazhan*) (Fang, Faure 2011, s. 325; tłum. moje – M.W.).

W tym kontekście proponujemy rozważenie na podstawie materiałów prasowych dyskursu na temat Chinese Dream (中国梦) – jednego z najbardziej kluczowych społecznie konceptów organizujących współczesną oś debaty publicznej o Chinach. Jak ważny społecznie jest to koncept, świadczy chociażby fakt, że w wydanej przez Foreign Languages Press książce autorstwa prezydenta Chin pt. „Xi Jinping: The Governance of China” (2014), w jego przemówieniach kategoria „chińskie marzenie” została ujęta jako pojęcie otwierające jego prezydenturę i kluczowe w zaproponowanej przez niego strategii, co dobrze widać w obszernym rozdziale poświęconym „chińskiemu marzeniu” właśnie, gdzie pojawiają się m.in. następujące hasła: „odmłodzenie jest marzeniem chińskiego ludu”, „ciężka praca spełnia marzenia”, „zrealizuj młodzieńcze marzenia!”, „z «chińskiego marzenia» skorzysta nie tylko chiński lud, ale i inne kraje”, „dobry czas na innowację i spełnianie marzeń”, „odmłodzenie chińskiego narodu jest marzeniem wszystkich Chińczyków”.

Zacznijmy od tego, że zgodnie z wytycznymi Xi Jinpinga rzeczony konstrukt ma nade wszystko zapewnić „wspaniałe odmłodzenie narodu chińskiego” (*shi xian zhong hua min zu de wei da fu xing*). Nie tylko więc, jak zobaczymy, „chińskie marzenie” ma być marzeniem kolektywnym, ale przede wszystkim jego realizacja ma mieć charakter narodowy:

Każdy ma jakąś ambicję czy marzenie. Mówimy teraz o „chińskim marzeniu”. W moim mniemaniu osiągnięcie odmłodzenia chińskiego narodu jest największym marzeniem chińskiego ludu od czasu nastania nowoczesności. Marzenie to jest uosobieniem cennej nadziei kilku pokoleń Chińczyków, odzwierciedleniem wszelkich zainteresowań chińskiego narodu i chińskiego ludu, a także przedstawia wspólne aspiracje wszystkich synów i córek chińskiego narodu (Xi Jinping 2014, s. 38; tłum. – M.W.).

Z tego względu 30 stycznia 2013 r. Krajowe Biuro Planowania Filozofii i Nauk Społecznych², odpowiedzialne za przydzielanie funduszy i zatwierdzanie w Chinach tematów badawczych w obrębie nauk społecznych, ścisłych, sztuk pięknych i humanistycznych, opublikowało listę sześćdziesięciu obszarów, wśród których na trzeciej pozycji widnieje wyróżniony temat: *Shi xian zhong hua min zu wei da*

² Co ciekawe, uważa się, że biuro ds. planowania to ramię administracyjne chińskiego rządu, gdyż jest usytuowane w lokalach Centralnego Departamentu Propagandy (Brady 2008, s. 28).

fu xing «*zhong guo meng*» *yan jiu* (Research Proposals) (Badanie realizacji wielkiego renesansu narodu chińskiego, „chińskie marzenie”³). Xi Jinping w taki oto sposób pisze o owym „wielkim renesansie”:

Realizowanie takich celów, jak zbudowanie społeczeństwa prosperującego we wszystkich jego aspektach, jak i nowoczesnego, socjalistycznego kraju, który jest zamożny, silny, demokratyczny, harmonijny i kulturowo rozwinięty, a także rozwijanie „chińskiego marzenia” o odrodzeniu narodu chińskiego oznacza, że uczynimy z Chin kraj zamożny i silny, ożywimy naród i zapewnimy szczęście chińskiemu ludowi. Obydwa cele są odbiciem marzeń dzisiejszego ludu, a zarazem odzwierciedlają wspaniałą tradycję naszych przodków, polegającą na niezmiernym dążeniu do rozwoju (Xi Jinping 2014, s. 41 – tłum. M.W.).

Z kolei 4 maja 2013 r. pion organizacyjny KPCh wraz z pionem propagandy i Ministerstwem Edukacji wydały zalecenie obligujące profesorów do nadania właściwego znaczenia hasłu Chinese Dream (alternatywnie: China Dream) w badaniach naukowych, zgodnego z ideologiczną linią partii.

[...] musimy z całą mocą oprzeć się na klasie pracującej, by zbudować socjalizm z chińskimi cechami. To do chińskiego socjalizmu musimy dążyć, jeśli chcemy osiągnąć postęp i rozwijać współczesne Chiny, zrealizować „chińskie marzenie” i nakreślić klasie pracującej świetlaną przyszłość. W ludziach pracy trzeba odrodzić poczucie historycznej misji i odpowiedzialności. Powinni oni dobrze wywiązywać się z obowiązków, mając na względzie wszystkie interesy kraju. Powinni dążyć do zrealizowania życiowych marzeń, pracować dla dobra własnych rodzin, wzmacniać kraj, pomnażać jego bogactwo i nieustannie ożywiać naród. Powinni podążać zarówno za własnymi, osobistymi aspiracjami, jak i za „chińskim marzeniem”, a jako gospodarze własnego kraju winni przyczynić się do promocji i budowy socjalizmu z chińskimi cechami (Xi Jinping 2014, s. 48; tłum. – M.W.).

2. Wskazówki metodologiczne i media społecznościowe

Zanim przejdziemy do właściwej analizy, warto poruszyć dwie sprawy, których wspólnym mianownikiem jest podkreślenie kierunku analiz, które przedstawimy w części trzeciej, korzystając z licznych artykułów z prasy anglojęzycznej.

Po pierwsze, wychodząc od uwag dotyczących stylów kognitywnych, w naszym opisie chcemy uciec od czegoś, co nazywa się w literaturze „westernalizacją” pojęć kulturowych, które należą do odmiennych kręgów cywilizacyjnych. Nie chcemy zatem przekładać pojęcia „chińskiego marzenia” na kategorie ukute w myśli zachodniej, lecz raczej utrzymać równowagę między rozumieniem go w kategoriach zachodnich a ujawnieniem jego specyficznego sensu, jakie się mu oryginalnie nadaje. Jak podkreśla Martin Jacques w książce „When China Rules the World: The End of the Western World and the Birth of a New Global Order I” (2009), w sytuacji, kiedy Chiny stają się dominującym graczem, trzeba odejść od mylnego założenia, że ich rozwój, postęp i współczesny sposób myślenia odbywają się wyłącznie po-

³ Autorzy artykułu dziękują Fan Zhenxu, doktorantce KUL w Lublinie, za pomoc w tłumaczeniu tekstów chińskojęzycznych.

przez aplikację rozwiązań i konceptów zachodnich. Ten tzw. specyficzny chiński model domaga się wejścia w styl myślenia, zasadniczo odbiegającego od tego, który znamy na Zachodzie – jeśli za zadanie stawiamy sobie właściwe zrozumienie odbywających się tam przemian (zob. Gut, Wilczewski 2015).

Po drugie, w związku z tym, że (nie tylko w ramach naszej zasadniczej analizy) będziemy się starali uchwycić to, co specyficzne w zaprogramowanym społeczeństwie „chińskim marzeniu”, już teraz przywołamy kilka przykładów z rozważań prowadzonych przez Chińczyków w języku chińskim na portalach huxiu.com, blogchina.com, sohu.com czy na forach i w artykułach chińskiego wydania *Financial Times* (www.ftchinese.com). Przykłady te traktujemy jako drogowskaz w stronę analizy zasadniczej, której obiektem będzie prasa międzynarodowa.

Przykład A. W pierwszej kolejności, uwzględniając głosy prezentowane w wyżej wymienionych źródłach, warto zauważyć, że kiedy mówi się o „chińskim marzeniu”, to ujmuje się je jako „wspaniałe odmłodzenie narodu”. W artykule „Zhong guo meng’ bu shi zhong guo yao ling dao shi jie” (2013) („Chińskie marzenie»: Chiny nie kierują światem”) z chińskiego wydania *Financial Times* pojawiają się słowa Wu Jianmina, byłego ambasadora w Paryżu i jednego z wyższych chińskich dyplomatów, które podkreślają ten narodowy charakter wspomnianego wyżej zadania:

„Chińskie marzenie” nigdy nie oznaczało, że Chiny mają przewodzić światu czy walczyć z USA o hegemonię, a raczej rozszerzać korzystną współpracę i budować wspólnotę interesów. Jak powiedział prezydent Xi, pragnieniem „chińskiego marzenia” jest osiągnięcie narodowego dobrobytu, odmłodzenia i szczęścia ludu. Jest ono drogą do spełnienia marzeń o rozwoju pokojowym, dynamicznym, opartym na współpracy i korzystnym dla wszystkich stron (Wu Jianmin 2013).

Przykład B. Następnie podkreśla się, że głównym celem – niejako realizacją „chińskiego marzenia” – ma się stać czyste powietrze. Wymowny w tym kontekście jest tekst „Wu mai zhi xi zhong guo meng” („«Chińskie marzenie» dławii toksyczny smog”) z *Financial Times* z 2013 r. Z jednej strony czytamy w nim:

Lecz duszący smog wymusza na chińskich przywódcach ponowne przemyślenie celu narodowego. Czy rozwój gospodarczy wciąż się opłaca, gdy efektem szybkiego wzrostu PKB staje się niemożność zaczerpnięcia świeżego powietrza w chińskich miastach? (Rachman 2013).

Z drugiej zaś strony podkreśla się, że

prezydent Xi w jasny sposób nakreślił swój cel, jakim było wspaniałe odmłodzenie chińskiego narodu. Ale pojęcie wspaniałości jest bardzo pojemne. Dzisiaj rozumie się, że Chiny mogą budować swą wspaniałość przez budowę jeszcze bogatszego kraju i zyskanie szacunku oraz uznania w kontaktach międzynarodowych. Jutrzejszym „chińskim marzeniem” powinno być czyste powietrze i woda, a także debata na temat drogi do realizacji tego celu⁴ (Rachman 2013).

⁴ Wang Xiaoyu, jeden z chińskich dziennikarzy chińskiego wydania *Financial Times*, opublikował artykuł, w którym zadał pytanie: „właściwie o jakie marzenie chodzi w «chińskim marzeniu?»”. Xiaoyu zasugerował dojście do zrozumienia pojęcia przez zanalizowanie tła i pokłosa

Przykład C. Warto też podać przykłady na to, kogo się uważa za realizatora „chińskiego marzenia”. To, jakie osoby są obecnie przedstawiane jako ucieleśnienie „marzenia”, pokazuje precyzyjnie, jak sami Chińczycy myślą o jego realizacji. Odnieśmy się do dwóch przykładów, które ukazały się w elektronicznej prasie chińskiej. Na stronie huxiu.com w artykule „Ma Yun he Liu Qiangdong: zhong guo meng de liang ge cheng gong fan ben” (2013) („Jack Ma i Liu Qiangdong: dwa przykłady sukcesu «chińskiego marzenia»”) Ge Jia nakreśla sylwetki Jacka Ma – założyciela i dyrektora wykonawczego Alibaba Group oraz Liu Qiangdonga – współzałożyciela JD.com czy Jingdong Mall: „Nie ważne są podobieństwa i różnice pomiędzy ich ostatecznymi osiągnięciami. Ci dwaj mężczyźni odnieśli sukces dzięki mądrości i wytrwałości. Służą ludziom za przykład tego, co «chińskie marzenie» naprawdę oznacza” (Ge Jia 2013).

W 2013 r. jednym z najgorętszych tematów w Chinach była debata publiczna na temat tego, kto reprezentuje „chińskie marzenie”: Guo Jingming czy Han Han. W kwestii tej pojawiło się w mediach wiele komentarzy i analiz dotyczących różnych podejść do życia, stylów pisania, duchowych poszukiwań i sytuacji finansowej tych dwu najpopularniejszych chińskich pisarzy. Zapytany, co dla niego znaczy „chińskie marzenie”, Guo Jingming odpowiedział: „to znaczy zacząć od zera, odnieść społeczny sukces i wzbic się na wyżyny bogactwa i awansu zawodowego” (Han Han 2013). Guo wierzył, że swoim przykładem dał świadectwo prawdziwego znaczenia „chińskiego marzenia”, bo

istotą, podstawą „chińskiego marzenia” jest sukces. Zaczynasz życie i karierę od zera, a w przyszłości dorabiasz się wszystkiego. Nie jestem ani synem rolnika, ani synem oficjela. Pochodzę z niewielkiego miasta w prowincji Sichuan. Nie mam ani koneksji, ani ponadprzeciętnej aparycji. Co mam? Jedyne co mam, to rozum. Dlatego właśnie moje dochodzenie do bogactwa i sukcesu może być dla wielu ludzi zachętą („Guo Says” 2013).

tzw. „2013 *Southern Weekly Incident*” oraz polityki „wdrażania propagandy edukacyjnej «chińskiego marzenia» w podręcznikach, klasach i umysłach uczniów” (*dui 'zhong guo meng' de xuan chuan jiao yu yao 'zuo dao jin jiao cai, jin ke tang, jin xue sheng tou nao'*) (Wang Xiaoyu 2013), promowanej w trakcie kwietniowej (2013) konferencji nt. zgłębiania zrozumienia propagandy i edukacji „chińskiego marzenia” przez Liu Yunshan, członka Stałej Komisji Biura Politycznego Komitetu Centralnego Komunistycznej Partii Chin. Autor napisał: „Ludzie błądzą w smogu, gdy nie widzą drogi przed sobą, po obejrzeniu obrazów dostatniego życia społeczeństwa. Nie potrafią nawet rozpoznać światła drogowych, które kierują ruchem, gdy kroczą po skrzyżowaniach” (Wang Xiaoyu 2013). Pod koniec 2013 r. *Southern Weekly* ogłosiło Guo Jingminga zwycięzcą kampanii „Chinese Dream Practitioner” – w tym samym roku, w którym Guo wyreżyserował autorski film na podstawie własnych książek „Tiny Time”. Komercyjny sukces Guo skomentowano w jednym z artykułów w dzienniku *People's Daily* słowami: „Guo błyskotliwie dotarł do swojej publiczności, złożonej w większości z nastolatków. Ogromna rzesza nastolatków została przedstawiona jako młodzi Chińczycy, którzy są naiwni, prości, energiczni i ślepi, aktywni i sztuczni zarazem. Podobnie rzecz się ma z Guo – popularność jego twórczości jest irracjonalna, stylizowana i zgodna z trendami. *Southern Weekly* w końcu zrozumiał, co po roku oznaczało «Chinese Dream», czyli od momentu pierwszego ocenzonego artykułu na jego łamach, zatytułowanego «Chinese Dream: marzenie konstytucjonalizmu», do nagrodzenia cyklu książek «Tiny Time»” (Wang Xiaoyu 2013).

Z kolei Han Han o „chińskim marzeniu” mówił, że jest nim:

posiadanie niezależnego umysłu i sposobu myślenia, budowanie wartości duchowych i wyznaczanie ducha czasu. [...] Sądzę, że prawdziwe „chińskie marzenie” nie sprowadza się do zjawiska bogacenia się sposobami, jakich inni ludzie jeszcze nie znają. Powinien to być czas wyznaczania sobie indywidualnych celów. Powinien to być moment, w którym ludzie kultywujący chińską kulturę mogą się komunikować z innymi w środowisku międzynarodowym w prawdziwie przyjazny i pełen szacunku sposób... Wszystko zależy od tego, czego oczekujesz od życia i szczęścia. Świadectwem tego może być uśmiech, który codziennie pojawia się o poranku na twej twarzy (Han Han 2013; „Guo Says” 2013).

Przykład D. Mając na uwadze polityczną sytuację w Chinach, zachodnie media (chińskie edycje) prezentują list otwarty, napisany 12 czerwca 2013 r. w Święto Smoczych Łodzi (jedno z najważniejszych świąt zjednoczenia chińskich rodzin) przez Liu Xia, żonę chińskiego dysydenta, laureata Pokojowej Nagrody Nobla, opublikowany na Twitterze i Weibo. Liu Xia chciała w ten sposób zaprotestować przeciwko swojemu aresztowi domowemu, który trwa od 2010 r., a który zastosowano wobec niej tylko dlatego, że była żoną Liu Xiaobo, co samo w sobie już było przestępstwem. W liście wyraziła wielkie niezadowolenie z wyroku jedenastu lat pozbawienia wolności dla jej brata Liu Hui. Liu Xia zakwestionowała także sprawiedliwość i bezstronność władzy publicznej. W nawiązaniu do „chińskiego marzenia” napisała, że winno ono być spełnione przez każdego obywatela i wyraziła nadzieję, że tacy ludzie jak ona „nie zostaną w nie wpisane jako chińskie koszmary” (Gao Yi 2013).

3. Definicja „chińskiego marzenia”

Mówiąc o „chińskim marzeniu”, pierwszy sekretarz KPCh Xi Jinping ma na myśli „wspaniałe ożywienie narodowe”, dzięki któremu Chiny staną się „bogatym krajem”, „ożywionym narodem” pełnym „szczęśliwych ludzi” (zdania 1, 2). Jest to wspólne marzenie chińskiego ludu o lepszym życiu (zdanie 3), więc jego realizacja ma się opierać właśnie na tym ludzie i być dla niego (zdania 3, 4):

- (1) „Realizing the Chinese Dream of the great national rejuvenation would mean China’s becoming a prosperous country, a revitalized nation, and having happy people” – Xi Jinping [...] (Rajan 2014).
- (2) „We must make persistent efforts, press ahead with indomitable will, continue to push forward the great cause of socialism with Chinese characteristics, and strive to achieve the Chinese Dream of great rejuvenation of the Chinese nation”, Xi said (Xi promises).
- (3) „The Chinese Dream, after all, is the dream of the people. We must realize it by closely depending on the people. We must incessantly bring benefits to the people”, Xi said in a keynote speech delivered at the country’s top legislature on Sunday (Xi promises).

- (4) „In face of the mighty trend of the times and earnest expectations of the people for a better life, we cannot have the slightest complacency, or get the slightest slack at work”, Xi said at the closing meeting of the first session of the 12th National People’s Congress (Xi promises).

„Chińskie marzenie” jest określane jako „chińska droga”, droga strategicznego rozwoju, na pokonanie której pozwoli propagowanie chińskiego ducha, tj. ducha patriotyzmu i ducha reformowania oraz innowacyjności, które łączą w sobie i zarazem odzwierciedlają kulturowe cechy Chińczyków jak i ich materialne aspiracje:

- (5) „To realize the Chinese road, we must spread the Chinese spirit, which combines the spirit of the nation with patriotism as the core and the spirit of the time with reform and innovation as the core”, Xi said (Xi promises).
- (6) „We must follow the strategic thinking that development is of overriding importance”, said Xi. „We must constantly tamp the material and cultural foundations for the realization of the Chinese Dream” (Xi promises).

Zgodnie z przekazami medialnymi „chińskie marzenie” jest postrzegane jako przede wszystkim aspiracja Xi Jinpinga, czyli jest to zasadniczo marzenie prezydenta Chin. W jego rozumieniu marzenie to sprowadza się do przekształcenia ChRL w naród silny, zmodernizowany, w którym wiodącą rolę będzie odgrywać KPCh:

- (7) Essentially, the Chinese Dream vision reflects the aspiration of the supreme leader Xi Jinping to transform the People’s Republic of China (PRC) into a strong and fully modernized nation by 2050, with the Chinese Communist Party (CCP) playing a leading role (Rajan 2014).

Wydźwięk tego przekazu okazał się na tyle silny, że *The Economist* zobrazował autora „chińskiego marzenia” i sekretarza KPCh w jednej osobie jako cesarza, aspirującego do przywrócenia dawnej świetności Chin.

Ambicje Xi Jinpinga są odpowiedzią na wrogie zamierzenia Zachodu, którego celem jest dezintegracja Chin i wręcz „poniżenie” tego kraju, tak więc to marzenie jest kontynuacją marzenia rewolucjonistów pokroju Sun Jat-sena – rewolucjonisty, „ojca narodu”, założyciela Republiki Chińskiej:

- (8) They [China scholars – A.G./M.W.] blame the ‘decrepit feudal system and plundering Western powers’ for China’s disintegration and humiliation in the modern era and find in Xi’s Chinese Dream concept a continuation of the dream of older revolutionaries in Chinese history like Sun Yatsen (Rajan 2013).

Jednym z celów „chińskiego marzenia” jest zjednoczenie narodu chińskiego. Chodzi o to, żeby tak, jak w przypadku „American Dream”, chiński naród odnalazł drogę wspólnego rozwoju:

- (9) [...] Xi Jinping, has evoked that rise with a new slogan which he is using, as belief in Marxism dies, to unite an increasingly diverse nation. He calls his new doctrine the Chinese Dream evoking its American equivalent („Jinping’s vision”).
- (10) Tracing modern Chinese history from the country’s humiliating defeat by Great Britain in the mid-nineteenth century, Xi talked about the „China Dream” as a unifying theme for the Chinese to achieve a great national revival (Wan Ming 2013).
- (11) Speaking at the National Museum „Road to Revival” exhibition at Beijing, Xi announced (29 November 2012) his vision for the achievement of ‘great renewal or rejuvenation of Chinese nation’ which would reflect a „national aspiration for a Chinese Dream about making the country stronger through development” (Rajan 2013).

„Chińskie marzenie” jest sloganem, który w zamyśle Xi Jinpinga ma rozbudzić i porwać naród do działania. Marzenie jest formą rezygnacji z *kongtan* (‘pusta gadanina’) na rzecz *shigan* (‘rzeczywiste wysiłki’) i ma na celu zapewnić Chińczykom realne korzyści, a jego realizacja jest możliwa wyłącznie poprzez wdrożenie w życie społeczne „socjalizmu z chińskimi cechami”, co notabene tworzy spójny obraz projekcji zjednoczonego społeczeństwa, gdyż ta koncepcja socjalizmu opiera się na społecznej harmonii, a w ostateczności wynikiem jej wdrożenia ma być emancypacja i rozwój społecznej zdolności produkcyjnej.

- (12) In his initial speech, Xi emphasized that China is now close to realizing the goal of a great national revival and urged unity and party leadership. He dismissed „empty talk” (*kongtan*) and privileged „tangible efforts” (*shigan*). On March 17, 2013, at the closing ceremony of the National People’s Congress, Xi referred to the „China Dream” nine times. He interpreted it as the dream of the Chinese people, bringing real benefits to them, but emphasized also that „socialism with Chinese characteristics” is the only path to realize the „China Dream” (Wan Ming 2013).

Oprócz korzyści społecznych i ekonomicznych „chińskie marzenie” służy również zwiększeniu siły militarnej Chin i wzrostowi znaczenia kraju na arenie międzynarodowej. Za pomocą sloganów typu: „«Chińskie marzenie» powinno być marzeniem dla silnego narodu z silną armią”, presuponuje się, że gdyby Chińczycy nie uważali się za silny naród, to nie byłoby po prostu takiej idei warci:

- (13) The Chinese Dream should be for a ‘strong nation with a strong military’. China should aim to surpass the U.S. as the world’s top military power (Rajan 2013).
- (14) [...] the Chinese Dream can be said to be the dream of a strong nation. And for the military, it is a dream of a strong military. To achieve the great revival of the Chinese nation, we must ensure there is unison between a prosperous country and strong military (Rajan 2013).

4. Inspiracja dla „chińskiego marzenia” i jego miejsce w filozofii Partii Komunistycznej

Początków pojęcia „chińskiego marzenia” w kształcie proponowanym przez Xi Jinpinga można się doszukać w książce starszego pułkownika Liu Mingfu pt. „The China Dream: Great Power Thinking and Strategic Posture in the Post-America Era” (2010), który za nadrzędny cel Chin uważa prześcignięcie pod względem militarnym amerykańskiego supermocarstwa. Za drugie źródło inspiracji uważa się artykuł pt. „China Needs its Own Dream” T.L. Friedmana (2012), w którym autor sugerował, by Xi Jinping wyszedł z ideą marzenia, które mogłoby zaspokoić oczekiwania narodu i wyznaczyć kierunki dążenia do dobrobytu i osiągnięcia stabilnej gospodarki. Chiński koncept w formie China Dream najlepiej odpowiada takim oczekiwaniom i, jak zauważył profesor Zhang Ming z Uniwersytetu Renmin w Pekinie, był dobrą okazją do zacieśnienia więzi pomiędzy Chinami a Stanami Zjednoczonymi (Rajan 2014).

Pojęcie „chińskiego marzenia” współbrzmi ze sloganami innych liderów partii, poprzedzających Xi Jinpinga. Były to takie slogany, jak „Reforma i polityczne otwarcie”⁵ Deng Xiaopinga, teoria „Trzech reprezentacji”⁶ Jiang Zemina czy „Koncepcja naukowego rozwoju”⁷ Hu Jintao. Co ciekawe, w chińskich mediach spekuluje się, że za teoretyczną ramą chińskiego marzenia stoi partyjny politolog Wang Huning, podobnie jak przypisuje się mu czasem zaprojektowanie wspomnianych wyżej partyjnych filozofii „Reformy...” i „Trzech reprezentacji”, chociaż Jinping nigdy tego nie potwierdził (Wan Ming 2013).

⁵ W grudniu 1978 r. Deng Xiaoping zaproponował program reform i otwarcia się Chin na świat na trzecim plenarnym posiedzeniu KC XI zjazdu KPCh. Reformy Xiaopinga obejmowały wieś (rolnicy stali się dzierżawcami ziemi, co wzbudziło chęć do pracy i przelożyło się na systematyczny spadek liczby ubogich rolników); jak podkreśla H. Kissinger (2012, s. 321), Deng oparł program modernizacji Chin na inicjatywie i aktywności Chińczyków oraz postawił na miasta (stworzono m.in. system socjalistycznej gospodarki rynkowej przez wprowadzenie w przedsiębiorstwach systemu kontraktowania producentów, zapoczątkowano próbne przedsiębiorstwa akcyjne i założono dwie giełdy w Shenzhenie i Shanghaju) („Deng Xiaoping – reformy”). Z kolei otwarcie się Chin na świat polegało na korzystaniu z zagranicznego kapitału i technologii, co pozwoliło nawiązać współpracę Chin z innymi krajami.

⁶ Teoria „Trzech reprezentacji” to socjopolityczna ideologia zatwierdzona jako wiedząca dla KPCh na szesnastym Kongresie Partii w 2002 r., zgodnie z którą partia winna reprezentować rozwój społecznych sił produkcyjnych, kultury i interesy większości ludu.

⁷ Jintao propagował koncepcję „pokojuowego rozwoju”, co wyraził w jednym z przemówień w Waszyngtonie 20 kwietnia 2006 r. Według niego „Chiny kroczą ścieżką pokojowego rozwoju, którym jest promowanie rozwoju w kraju, promowanie powszechnego rozwoju za granicą i utrzymanie pokoju na świecie”, co jest warunkiem koniecznym, jako że „w dzisiejszym świecie kraje stają się coraz większym stopniem od siebie zależne, więc losy ich obywateli są również wzajemnie zależne” (Davis 2008, s. 74). Siłą napędową owego rozwoju mają być teorie naukowe i uwolnienie myśli naukowej, która pozwoliłaby dokonywać odważnych odkryć, wyznaczać nowe zadania, chwycić możliwości, podejmować nowe wyzwania i wyznaczać nowe kierunki rozwoju (Lam Wo-Lap Willy 2006, s. 38).

Xi Jinping przedstawił „chińskie marzenie” jako cel dla partii i dla ludu, a także jako motywację do przeprowadzenia reform w czterech obszarach: 1. finansowym (liberalizacja sektora finansowego i m.in. wsparcie badań i rozwoju przedsiębiorstw), 2. politycznym (wyzwolenie odwagi i roztropności politycznej), 3. społecznym (zmniejszanie przepaści między bogatymi a biednymi, a w rezultacie łagodzenie konfliktów i zagrożeń społecznych) i 4. środowiskowym (oczyszczenie powietrza). Obszary te mają kształt luźno rzuconych haseł, otwartych na różne interpretacje, zaś nakreślane reformy mają być narzędziem do wprowadzania „marzenia” w życie.

Komentując zapowiedzi głębokich reform Xi Jinpinga, kontrolowane przez chińskie władze media podkreślały, że w interesie sprawiedliwej konkurencyjności społeczeństwo obywatelskie przejmie kontrolę nad kluczowymi sektorami gospodarki. Już przed wielkim 18. Kongresem KC KPCh w listopadzie 2013 r. media oficjalnie zapowiadały przełomowy charakter zjazdu, mówiąc o „nowej rundzie reform”, które miały być „obszernie”, „bezprecedensowe” i zapoczątkować „historyczny moment zwrotny” dla chińskiej gospodarki (Rajan 2013). Ten historyczny zwrot miał polegać na odpaństwowieniu gospodarki i zachęceniu rolników do migracji do miast przez umożliwienie im sprzedaży gruntów w ich gospodarstwach, bo to jedna z dźwigni wzrostu gospodarczego (Gut, Wilczewski 2014):

- (15) Li Keqiang, who took over as prime minister in 2013, sees further urbanisation as critical to China's economic success. He has called it a „gigantic engine” for growth. Mr Li and other officials are fond of quoting Joseph Stiglitz, a Nobel prize-winning American economist, who said that technological innovation in America and urbanisation in China would be „two keys” to mankind's development in the 21st century (Building the Dream).

Jednak mediom zachodnim nie umknął fakt zaistnienia nieprzypadkowych okoliczności ogłoszenia „chińskiego marzenia”. *The Economist* pisze o politycznych, czysto pragmatycznych powodach ogłoszenia planu reform, które mają służyć legitymizacji KPCh w obliczu spadającego wzrostu gospodarczego. Potwierdzeniem tej tezy jest wystąpienie Xi Jinpinga 29 listopada 2012 r. w pekińskim Muzeum Narodowym na skwerze Tiananmen, gdzie otwarto wystawę pt. „Droga do odrodzenia”, której tematem przewodnim było wyzwolenie Chin z rąk potęg kolonialnych przez Partię Komunistyczną („Xi Jinping's vision”).

Oprócz kwestii gospodarczej „chińskie marzenie” zdaje się być również odpowiedzią na niezadowolenie społeczne i protesty przeciwko wielkiej skali korupcji i poczucia niesprawiedliwości. I tym razem nośne hasło, rzucone w kontekście kampanii walki z korupcją, ma na celu umocnienie roli Partii, która kieruje uwagę opinii publicznej z ekonomicznych i społecznych problemów wewnętrznych kraju na arenę zewnętrzną, przez odwoływanie się do globalnych aspiracji Chińczyków:

- (16) While confident, Xi, who is determined to maintain CCP dominance, may well be feeling vulnerable about mounting public anger over acute corruption and other injustices. Despite all-out effort to maintain social stability, protests have occurred

around the country. While pushing his campaign to „strike on corruption”, Xi is using the „China Dream” to rally the people to look beyond the immediate challenges they are facing. This suggests distracting the public with symbols of China’s resurgence as the regional leader (Wan Ming 2013).

- (17) Now endlessly invoked in official speeches and the subject of numerous books and songs, the phrase (Chinese Dream — A.G., M.W.) is clearly intended to appeal to upwardly mobile urban residents striving for the comforts of their rich-world counterparts (Building the Dream).

Koncepcja wyrośnięcia Chin na lidera regionu ma w zamyśle partii służyć umocnieniu jej pozycji oraz zjednoczeniu Chińczyków wokół jednego celu. Zgodnie z filozofią Partii dumny naród z ogromnymi aspiracjami nie powinien się skupiać na doraźnych problemach, czyli właśnie na niesprawiedliwości społecznej czy korupcji, ale winien spojrzeć dalej, rozbudzić w sobie pragnienie odrodzenia Chin na arenie międzynarodowej (por. *China’s resurgence* – ‘odrodzenie/wskrzeszenie Chin’) (Gut, Wilczewski 2014).

5. Znaczenie „chińskiego marzenia” dla polityki zagranicznej Chin

Jak wcześniej zostało wspomniane, fundamentem efektywnej realizacji „chińskiego marzenia” jest spokojny rozwój gospodarczy kraju. Jak wiadomo, takowy rozwój nie następuje w izolacji, lecz w dużym stopniu jest uzależniony od rynków zagranicznych. Żeby nawiązać i utrzymać sprzyjające rozwojowi relacje z sąsiadującymi gospodarkami, niezbędna dla Chin okazuje się „polityka otwarcia”, na której skorzystają nie tylko Chiny, ale również i świat.

- (18) [Yang Jiechi, MSZ Chin] „Chinese Dream requires a peaceful and stable international and neighbouring environment, and China is committed to realising the dream through peaceful development”. Also important are official references in China, which say that „the Chinese Dream is not the Chinese people dreaming of remaining behind closed doors, but a dream of opening up; a dream that China can collaborate with the world and achieve a win-win situation. The Chinese Dream will benefit China and the world. It will remove ‘doubts and misunderstandings’ in the world about China’s rapid development” (Rajan 2013).

Powyższe słowa szefa MSZ Chin zdają się zapraszać Zachód do poparcia wizji zawartej w „chińskim marzeniu”. Perswazyjne określenie potencjalnych relacji między Chinami a Zachodem za pomocą takich pozytywnie konotujących leksemów, jak *collaborate* (‘współpracować’), *achieve* (‘osiągać’), *benefit* (‘przynosić korzyść’) czy syntagm w postaci *win-win situation* (‘sytuacja korzystna dla obu stron’) oraz *rapid development* (‘błyskawiczny rozwój’) pozwala czytelnikowi zidentyfikować się z „chińskim marzeniem” w takim sensie, że przestaje ono być już marzeniem wyłącznie jakiegoś kraju, narodu, ale jawi się jako atrakcyjna wizja, na której skorzystać może każdy. Dzieje się tak za sprawą często stosowanej

w propagandzie metody dyskursywnej zwanej proksymizacją⁸. Chodzi tu o takie konstruowanie sceny zdarzeń przez nadawcę informacji, którym jest cytowany Jang Jiechi, aby zarówno on, jak i odbiorca odczuli istotność komunikatu dla siebie i stali się składowymi tej sceny, czyli w tym wypadku – „chińskiego marzenia”. Taka zależność pociąga za sobą proksymizację przestrzenną, realizowaną przez element centrum deiktycznego: „Chiny”, i element spoza centrum deiktycznego: „świat”. Natomiast sama proksymizacja przestrzenna polega na zbliżeniu tych dwu elementów w procesie konceptualizacji relacji pomiędzy nimi za pomocą leksemów odnoszących się do wspólnych działań (współpraca) i czerpania z nich korzyści.

Jakkolwiek wizja Xi Jinpinga może wyglądać atrakcyjnie z punktu widzenia zachodniego świata, to obserwatorzy medialni zwracają uwagę na jej powierzchowność, mówiąc, że jest to planowana współpraca pozostająca wyłącznie deklaracją, bo nie widać na razie oznak zaprzestania rywalizacji pomiędzy Pekinem a Waszyngtonem w regionie Azji i Pacyfiku:

- (19) Looking objectively, stable world situation and peaceful periphery, have emerged as two main pre-requisites for the success of China's modernization, sought to be completed by middle of the century; the target find a mention in the Chinese Dream concept. Xi Jinping's thinking on „New Type of International Relations” and „New Type of relationship between Major Powers in the 21st century” focusing on ‘no conflict, no confrontation, mutual respect and win-win cooperation’, assumes significance in this regard, but it so far remains only on paper. There are yet no definite signs that there will be a quick end to Beijing's strategic rivalry with Washington in the Asia-Pacific region (Rajan 2013).

Wątpliwości w zapowiedziach otwarcia się na współpracę międzynarodową Chin budzi jedna ze składowych „chińskiego marzenia”, tj. zbudowanie do połowy XXI w. „prosperujących Chin z mocnymi siłami zbrojnymi” (*prosperous China with strong military*). Zapowiedź ta wzbudza niepokoje zwłaszcza wśród sąsiadujących krajów, które pozostają w konflikcie granicznym z Chinami. Niepokój i wątpliwości są wyrażane przez takie frazy jak *remain unsure* (‘pozostawać niepewnym’), *be worried* (‘obawiać się’), [*neighbouring countries*] *are wary of...* (‘[sąsiadujące kraje] nie ufają...’), *territorial assertiveness* (‘stanowczość terytorialna’) czy *use of force* (‘użycie siły’) (fragment 20).

⁸ Proksymizację cechuje trychotomiczny charakter: przestrzenny, czasowy lub aksjologiczny. Aspekt przestrzenny przejawia się w fizycznym oddziaływaniu konstruowanego zdarzenia na odbiorcę. Z kolei aspekt czasowy polega na przedstawieniu zdarzenia jako kluczowego w dłuższej perspektywie czasu dla nadawcy i odbiorcy komunikatu. W końcu aksjologiczna natura proksymizacji to ścieranie się wartości, z którymi uczestnicy wydarzenia się identyfikują, z wartościami im obcymi (Cap 2008, s. 246). Metoda proksymizacji znajduje zastosowanie w tekstach o charakterze perswazyjnym i polega na konstruowaniu sceny przez nadawcę tak, aby zaangażować odbiorcę w konkretne zdarzenie i uświadomić mu, że odgrywa ono ważną rolę w jego życiu i może mieć na nie bezpośredni wpływ. Stąd proksymizacja jest stosowana w dyskursie politycznym, a jej głównym celem jest legitymizowanie określonych działań, podejmowanych przez instytucje państwowe.

Z kolei we fragmencie 21, na przykładzie konfliktu chińsko-japońskiego o Wyspy Diaoyu można zaobserwować negatywną aksjologizację Chin, określanych jako *regime*, który nie złagodzi swojego twardego, bezkompromisowego stanowiska (*tough stance*) wobec Japonii, zaś samo „chińskie marzenie” można rozumieć jako „arogancki syndrom Państwa Środka” (*arrogant Middle Kingdom syndrome*), przejawiający się „nieustanną agresją” (*ongoing aggression*), wymierzoną w Wyspy Diaoyu, jak i rosnącą potęgą Chińskiej Armii Ludowo-Wyzwoleńczej. W rezultacie nakreślone z perspektywy japońskiego sąsiada „chińskie marzenie” nie jest bynajmniej postrzegane jako rodzaj zaproszenia do współpracy, lecz wręcz jak „koszmar dla sąsiadów Chin” (*“nightmare” for China’s neighbours*), będący konsekwencją polityki zagranicznej, określanej mianem „agresywnych Chin atakujących we wszystkich kierunkach” (*aggressive China striking out in all directions*) (por. opinię, jaką wyraziła na temat „chińskiego marzenia” Liu Xia w swoim liście z pkt. 2, przykład D).

Wyszczególnione opisy tworzą atmosferę strachu, konstruują obraz Chin oparty na wartościowaniu negatywnym, składającym się na konceptualizację Chin przez kategorie „ciemieźcy”, „agresora”, a więc którego zapowiedziom o współpracy i otwarciu się nie można ufać:

- (20) [...] it should not be missed that Xi Jinping has taken a consistent stand that China while pursuing a win-win international relationship, will not compromise on protecting the country’s ‘core interests’. The result has been that in the face of unchanging assertiveness of China on all issues concerning perceived national sovereignty, nations abroad remain unsure about the intentions of a ‘prosperous China with strong military’ (Fu Guo Qiang Jun), to emerge by middle of the century as envisaged in Chinese Dream concept. The neighbouring countries having boundary disputes with the PRC in particular are wary of China’s inclination towards territorial assertiveness, even through use of force. Especially, they may be worried about the idea of China regaining past glories, which is central to China Dream concept. No doubt, in an effort to address such worries, Beijing seems to be taking care to assure that the Chinese Dream concept will not imply repetition by China of past ‘imperialist’ mentality; the PRC will have an open attitude to the outside world and will try learning from it. A key question arises – whether or not such assurances are going to satisfy China’s neighbours in the current context? (Rajan 2013).
- (21) In Asia, the Japanese are preoccupied with high tensions over the Senkaku/Diaoyu Islands. Their basic assessment is that the Xi regime will not relax its tough stance, given that Xi became involved in the dispute even before he assumed the top position. In that context, Xi’s „China Dream” is very much an arrogant Middle Kingdom syndrome, tied closely to what is viewed as China’s ongoing aggression over the islands and the PLA’s growing military power. Japanese media also view this theme as an appeal to patriotism to overcome domestic challenges that are the root cause of China’s assertiveness toward Japan. An editor from the conservative *Sankei shimbun* called Xi’s Chinese Dream „a nightmare” for China’s neighbours. Since the mainstream negative narrative about China is already set, Japanese are more focused

on the bigger strategic question of countering what they view as an aggressive China striking out in all directions rather than on the finer points of what the Chinese leaders have to say (Wan Ming 2013).

W zasadzie jako przeciwwagę wyrażanych w powyższych fragmentach obaw można by przyjąć zapewnienia Pekinu, że w realizowaniu „chińskiego marzenia” nie będzie się kierował „imperialną mentalnością” (fragment 20). Jednak postawione przez nadawcę pytanie o to, czy takie zapewnienia wystarczą sąsiadnym krajom, wydaje się być pytaniem retorycznym, na które czytelnik jednoznacznie odpowie przecząco za sprawą odniesienia do obecnego celu, jakim jest realizacja „chińskiego marzenia”. Nadawca w tym wypadku presuponuje, że kontekst ten nie pozwala uwierzyć w zapewnienia chińskich władz.

Jeśli idzie o ekonomiczne możliwości współpracy Chin z Zachodem, to główną uwagę obserwatorzy skupiają na relacjach gospodarczych ze Stanami Zjednoczonymi. Co ciekawe, nawet jeśli dostrzegają oni obiektywne przesłanki wskazujące na zasadność takiej współpracy, bo USA może skorzystać przez powiększenie rynków dla swojego eksportu, to *summa summarum* wymiana handlowa może się Amerykanom nie opłacić. Powodem tego może być zmniejszenie nadwyżki rezerw walutowych lokowanych przez Chiny w amerykańskich obligacjach, z których to środki Stany Zjednoczone przeznaczają na pokrycie deficytu budżetowego:

- (22) Global dimensions of the Chinese Dream vision have also other aspects. The observations of Stephen Roach, Morgan and Stanley economist are noteworthy in that regard. He admitted that internationally the vision could have both positive and negative impacts. For e.g., the US which needs a new source of growth, may find in the emergence of the Chinese consumer a new important source of growth for its exports; China is America’s third-largest and most rapidly growing export market. So, that’s a big opportunity that China offers, the transformation in China and the Chinese Dream will offer the US. Roach at the same time pointed to a potentially negative impact on the US, arguing that by consistently running a high-savings economy, China has every year for the last 15 years invested a sizable sum of its rapidly growing foreign exchange reserves into treasury securities and other dollar-based assets. As China becomes more of a consumer, the surplus savings will be reduced, and the government’s demand for dollar-based assets will also slow down. And that could be a problem for the United States who has become overly reliant on foreign capital especially Chinese capital to fund big budget deficits (Rajan 2013).

6. Przeszkody w realizacji „chińskiego marzenia”

Głównym zarzutem, kierowanym pod adresem twórcy idei „chińskiego marzenia”, jest brak możliwości wprowadzenia jej w życie. Jako podstawową przeszkodę anglojęzyczna prasa przedstawia panujące w Chinach warunki polityczne. Jakkolwiek sama koncepcja marzenia jest chwalona, bo odzwierciedla aspiracje Chińczyków i zakłada poprawę gospodarczą kraju, to zagraniczne media zaznaczają, że do zrealizowania „marzenia” niezbędne jest wprowadzenie zmian

w sposobie sprawowania władzy, która ich zdaniem jest „samowolna” (*arbitrary power*), cechuje ją „korupcja i brak umiaru” (*corruption and official excess*) i stoi ponad Konstytucją ChRL (a tylko odwrócenie tej relacji może prowadzić do zmiany charakteru władzy):

- (23) A fundamental test of Mr Xi’s vision will be his attitude to the rule of law. The good side of the dream needs it: the economy, the happiness of his people and China’s real strength depends on arbitrary power being curtailed. But corruption and official excess will be curbed only when the constitution becomes more powerful than the party („Xi Jinping’s vision”).

Co więcej, w powyższym przykładzie *The Economist* zaznacza, że na jakiegokolwiek zmiany w tej materii się nie zanosi, na co wskazuje usunięcie nagłówka i fragmentów sprowadzających „chińskie marzenie” do „marzenia o konstytucjonalizmie” w jednej z reformatorskich chińskich gazet:

- (24) This message was spelled out in an editorial in a reformist newspaper on January 1st, entitled „The Dream of Constitutionalism”. The editorial called for China to use the rule of law to become a „free and strong country”. But the censors changed the article at the last minute and struck out its title. If that is the true expression of Mr Xi’s dream, then China still has a long journey ahead („Xi Jinping’s vision”).

Kolejną wymienianą przeszkodą jest brak programu budowania gospodarki liberalnej, będący następstwem braku reform politycznych (zdanie 25), o których była mowa wyżej, a program taki wydaje się być kluczowy ze względu na oczekiwania społeczeństwa, które w tej kwestii naciska na reżim Xi Jinpinga, a także na przyszłe przeszkody w rozwoju gospodarczym w postaci zapaści demograficznej oraz „szokujące” (*staggering*) kurczenie się chińskich zasobów naturalnych (fragment 26). Ekonomiści podkreślają, że w takiej postaci „chińskie marzenie” pozostaje jedynie sloganem, a nie konkretnym planem:

- (25) The situation in which reforms, a sure mean to realize the vision, are progressing without a matching political liberalization programme in the country, may prove to be a major handicap to realization of the dream (Rajan 2014).
- (26) Among obstacles to accomplishment of Chinese Dream goals, the foremost relates to the absence of political reforms. As economic liberalization deepens further, political expectations from the people are growing, to which the Xi Jinping regime is being forced to respond. (...) Among other identified bottlenecks are the ‘rapid demographic transition’ and ‘staggering resource scarcity in China. (...) Morgan and Stanley economist Stephen Roach described the Chinese Dream concept as ‘more of a slogan than a concrete programme’ (Rajan 2014).

7. Podsumowanie

Analiza anglojęzycznych tekstów umożliwiła rekonstrukcję tekstowego obrazu „chińskiego marzenia”. Przyjmując za punkt wyjścia słowa W. Kajtocha, że „tekstowy obraz świata (występujący na poziomie *parole*) jest [...] zbiorem prawidłowości wynikłych z preferowania w danym tekście lub zespole tekstów określonych konstrukcji fleksyjnych, słowotwórczych, składniowych, a przede wszystkim – określonego słownictwa” (2008, s. 14–15), na podstawie słownictwa właśnie udało nam się wyodrębnić kilka składowych interesującego nas pojęcia.

Kolokacje tekstowe każą czytelnikowi postrzegać „chińskie marzenie” jako marzenie ludu, zwłaszcza młodych Chińczyków, którego źródło należy upatrywać w szczerych nadziejach na lepsze życie i pragnieniu wzmocnienia kraju przez rozwój, a które to pragnienie jest kontynuacją marzenia minionych rewolucjonistów w historii Chin, prowadzącą do odrodzenia chińskiej chwały z przeszłości i przynoszącą Chińczykom wymierne korzyści. Jest to marzenie o dobrze prosperujących Chinach z silną armią, uosabiające odmłodzenie narodu chińskiego i, co ciekawe, samo przez się będące drogą do zjednoczenia i odrodzenia tegoż narodu. Marzenie to z założenia symbolizuje wszystko, co dla narodu pozytywne, tj. współpracę, rozwój, pokój i stosunki korzystne dla Chin i reszty świata, bo wiąże się z pięknymi marzeniami, jakie mogą mieć ludzie w innych krajach.

Dużo miejsca autorzy analizowanych tekstów poświęcają kreowaniu negatywnego obrazu pojęcia, paradoksalnie przez odniesienie się do punktu widzenia krajów sąsiadujących z Chinami. Dzięki nominacjom, które wskazują, że „chińskie marzenie” to arogancki syndrom Państwa Środka, ciągła agresja Chin wymierzona w Wyspy Diaoyu i rosnąca potęga Chińskiej Armii Ludowo-Wyzwoleńczej, a także że jest ono koszmarem dla sąsiadów, atakowanych ze wszystkich kierunków Chin i raczej sloganem niż konkretnym programem, obraz pojęcia zostaje zaburzony i wygląda na niespójny, przez co można odnieść wrażenie, że w rzeczywistości mogło ono zostać wykute w celu legitymizacji działań chińskich władz, które wprawdzie mogą służyć rozwojowi ich kraju, ale bynajmniej nie krajom sąsiednim.

W trakcie próby tekstowej rekonstrukcji obrazu „chińskiego marzenia” okazało się, że w omawianym materiale medialnym mocno eksponowane są założone przez chińskie władze cele, które dzięki temu marzeniu mają być zrealizowane. I tak podkreśla się, że koncepcja Xi Jinpinga ma nieprzerwanie przynosić korzyści ludowi, jednoczyć coraz bardziej zróżnicowany naród, odnowić go i ożywić, wzmocnić kraj przez rozwój i zrównoważenie gospodarki, zaś na arenie międzynarodowej ma owo „marzenie” skutkować przewyższeniem USA jako światowej potęgi militarnej oraz rozwianiem wątpliwości co do błyskawicznego rozwoju Chin i rowiązywania nieporozumień w świecie.

Podobnie jak w wypadku wykreowanego, negatywnego obrazu „chińskiego marzenia”, które zagraża sąsiadom Państwa Środka, tak i w prezentacji celów koncepcji „drogi do odrodzenia” zachodnie media podkreślają pragmatyczny

aspekt polityki Partii Komunistycznej pod tym względem, upatrując w niej zasadniczy cel, jakim jest mobilizacja narodu, by spojrzeć poza doraźne problemy, które go nurtują, ale również odwrócenie uwagi opinii publicznej od tych problemów przy pomocy symboli odrodzenia się Chin jako lidera w regionie. Służyć ma temu odwoływanie się do coraz mobilniejszych mieszkańców miast, dążących do osiągnięcia dobrobytu na wzór mieszczan z krajów bogatych, i motywowanie ich do sprzedaży majątków wiejskich, by na rzecz rozwoju kraju pracowali w ośrodkach zurbanizowanych.

Wydaje się, że budowanie kategorii „chińskiego marzenia” służy Komunistycznej Partii Chin do pokazania, że tzw. indywidualne marzenia można realizować w kolektywistycznym stylu – co ma potwierdzać, że istnieje tylko pozorna sprzeczność między kapitalizmem w sferze gospodarczej, a socjalizmem w sferze politycznej. Co nie mniej ważne, kategoria „marzenie” pozwala na względnie bezpieczne wprowadzanie do dyskursu publicznego tematów tabu lub na wprowadzanie reform, które kwestionują albo podważają przyjęte zasady chińskiego komunizmu. W tym celu sam Xi Jinping wzywa Chińczyków do zaangażowania się we wspaniały plan chińskiego odrodzenia słowami: „Poczujcie się wezwani do integracji patriotycznej miłości z aspiracjami wzmocnienia kraju i służenia mu własnymi działaniami, żeby powiązać własne marzenia z niesłychanym wysiłkiem współtowarzyszy, którzy próbują zamienić «chińskie marzenie» w rzeczywistość. Tym samym zapiszcie swe imiona w kronikach wielkiego odrodzenia Chin” (Xi Jinping 2014, s. 63; tłum. – M.W.).

W mniemaniu prezydenta Chin składnikami owego „marzenia” są: patriotyzm, poszerzanie wiedzy, zorientowanie się ludzi nauki na socjalizm z chińskimi cechami i stworzenie przyjaznych warunków dla utalentowanych Chińczyków studiujących za granicą, tak aby wracali do kraju i przyczyniali się do jego rozwoju. Z kolei w tekście pt. „Seven steps toward the China dream” z marca 2014 r. (Seven Steps) omówiono siedem konkretnych kroków do realizacji „chińskiego marzenia”, tj. walkę z korupcją, ochronę środowiska, urbanizację, reformę stylu pracy, reformę ekonomiczną, abolicję *laojiao* i zmianę „polityki jednego dziecka”. Na szczególną uwagę zasługują dwa ostatnie. Co do abolicji *laojiao*, chodzi o odrzucenie kontrowersyjnej polityki „reedukacji poprzez pracę” (*laojiao*) w trakcie 18. Kongresu KC KPCh. Profesor prawa, Zhou Yongkun, skomentował to wydarzenie następująco: „abolicja *laojiao* to tryumf chińskich prawników, a co najważniejsze – partia pokazała szczere zainteresowanie w odpowiadaniu na wolę ludu, w naprawianiu niesprawiedliwości i zwiększaniu praworządności” (Seven Steps). W trakcie tych samych obrad plenarnych zdecydowano się złagodzić obowiązującą od trzech dekad „politykę jednego dziecka” przez zezwolenie na posiadanie dwójki dzieci w przypadku, gdy któryś z rodziców sam jest jedynakiem (w niektórych chińskich prowincjach obowiązują dodatkowo różnego rodzaju wymagania, które muszą spełnić pary starające się o drugie dziecko). Na tę decyzję nie miały wpływ mogły mieć szacunki rządu, zgodnie z którymi na początku lat 30. XXI w. w Chinach będzie żyło 400 mln ludzi w podeszłym wieku, czyli

jedna czwarta całej populacji (a społeczeństwo chińskie starzeje się już od 2012 r.). Nie zmienia to faktu, że złagodzenie polityki jednego dziecka jest w Chinach widziane jako wyjście władz naprzeciw indywidualnym potrzebom obywateli, którzy w kolektywistycznym stylu mogą realizować swe marzenia z pożytkiem dla narodu.

Bibliografia

- Bond M.H. (1996). Chinese values. W: M.H. Bond (red.). *Handbook of Chinese Psychology* (s. 208–226). Hong Kong.
- Brady A.-M. (2008). *Marketing Dictatorship: Propaganda and Thought Work in Contemporary China*. Lanham.
- Cap P. (2008). Legitymizacja w dyskursie politycznym: retoryka wojny w Iraku w kontekście pojęcia proksymizacji. W: A. Duszak, N. Fairclough (red.). *Krytyczna analiza dyskursu. Interdyscyplinarne podejście do komunikacji społecznej* (s. 245–265). Kraków.
- Davis D.K. (2008). *Modern World Leaders: Hu Jintao*. New York.
- Earley P. (1997). *Face, Harmony, and Social Structure: An Analysis of Organizational Behavior across Cultures*. New York.
- Fang T., Faure G.O. (2011). Chinese communication characteristics: A Yin Yang perspective. *International Journal of Intercultural Relations*, vol. 35, s. 320–333.
- Feng Youlan (2001). Krótka historia filozofii chińskiej. Przeł. Michał Zagrodzki. Warszawa.
- Gut A., Gut P. (2014). Chinese Migrant Workers – an anthropologically unique social group. W: S. Partycki (red.). *Perspektywy rozwoju społeczeństwa sieciowego w Europie Środkowej i Wschodniej* (s. 321–329). Lublin.
- Gut A., Wilczewski M. (2014). The China Daily. Tekstowy obraz świata. W: J. Marszałek-Kawa, E. Kaja (red.). *W poszukiwaniu azjatyckiej tożsamości (Seria: Biblioteka Azji i Pacyfiku)* (s. 36–67). Toruń.
- Gut A., Wilczewski M. (2015). Porównawcze badania kognitywne (O wpływie czynników kulturowo zależnych na poznanie społeczne). W: *Spotkania Polonistyk Trzech Krajów – Chiny, Korea, Japonia. Rocznik 2014/2015* (s. 117–136). Tokio.
- Hofstede G. (1980). *Culture's consequences: International differences in work-related values*. Beverly Hills.
- Jacques M. (2009). *When China Rules the World: The End of the Western World and the Birth of a New Global Order*. New York.
- Kajtoch W. (2008). *Językowe obrazy świata i człowieka w prasie młodzieżowej i alternatywnej*, vol. 1. Kraków.
- Kissinger H. (2012). *On China*. London.
- Lam Wo-Lap Willy. (2006). *Chinese Politics in the Hu Jintao Era: New Leaders, New Challenges*. New York–London.
- Liu Mingfu (2010). *The China Dream: Great Power Thinking and Strategic Posture in the Post-America Era*. New York.
- Markus H.R., Kitayama S. (1991). Culture and the self: Implications for cognition, emotion, and motivation. *Psychological Review*, vol. 98, s. 224–253.
- Nakamura H. (2005). *Systemy myślenia ludów Wschodu. Indie. Chiny. Tybet. Japonia*. Przeł. Maciej Kanert, Wisława Szkudlarczyk-Brkić. Warszawa.
- Nisbett R.E., Peng Kaiping, Choi Incheol, Norenzayan A. (2001). Culture and systems of thought: Holistic versus analytic cognition. *Psychological Review*, vol. 108, s. 291–310.

- Nisbett R.E. (2007). Eastern and Western ways of perceiving the world. W: Y. Shoda, D. Cervone, G. Downey (red.). *Persons in Context: Building a Science of the Individual* (s. 62–83). New York.
- Triandis H.C. (2001). Individualism-collectivism and personality. *Journal of Personality*, vol. 69, s. 907–924.
- Xi Jinping (2014). *The Governance of China*. Beijing.
- Xinzhong Yao (2009). *Konfucjanizm. Wprowadzenie*. Przeł. Justyn Hunia. Kraków.

Źródła internetowe

- Building the dream. 19.04.2014. *The Economist*. Special Report: China [<http://www.economist.com/news/special-report/21600797-2030-chinese-cities-will-be-home-about-1-billion-people-getting-urban-china-work>; 15.05.2014].
- Friedman T.L. (2012). China Needs Its Own Dream. 2.10.2012. *The New York Times: Opinion Pages*. [http://www.nytimes.com/2012/10/03/opinion/friedman-china-needs-its-own-dream.html?_r=0; 25.07.2014].
- Gao Yi (2013): «简讯: 刘晓波妻子致习近平公开信» (*Jian xun: Liu Xiaobo qi zi zhi Xi Jinping gong kai xin*). 14.06.2013. BBC Chinese, China [http://www.bbc.co.uk/zhongwen/simp/china/2013/06/130614_brief_liu_xia_open_letter.shtml; 15.05.2014].
- Ge Jia (2013). «马云和刘强东, 中国梦的两个成功范本» (*Ma Yun he Liu Qiangdong: zhong guo meng de liang ge cheng gong fan ben*). 14.04.2013. huxiu.com, Views [<http://www.huxiu.com/article/12987/1.html>; 15.05.2014].
- „Guo Says” (2013): «郭敬明称”我体现了中国梦”: 白手起家 飞黄腾达» (*Guo Jing-ming cheng 'wo ti xian le zhong guo meng': bai shou qi jia fei huang teng dai*), 3.07.2013, sohu.com homepage, media news updating/sohu info. [<http://roll.sohu.com/20130703/n380555885.shtml>; 15.05.2014].
- Han Han (2013). «中国梦代表: 韩寒pk小四» (*Zhong guo meng dai biao: Han Han pk Xiaosi*). 05.07.2013. sohu.com, news.sohu.com. [<http://news.sohu.com/s2013/dianji-1178/>; dostęp: 15.05.2014].
- Rachman G. (2013). «雾霾窒息”中国梦» (*Wu mai zhi xi 'zhong guo meng'*). 8.05.2013. Financial Times Chinese com, Gideon Rachman Special Column. [<http://www.ftchinese.com/story/001050308?full>; 15.05.2014].
- Rajan D.S. (2013). China: Xi Jinping’s „Chinese Dream” – A Critique. 16.08.2013, South Asia Analysis Group: Paper No 5560 [<http://www.southasiaanalysis.org/node/1354>; 15.05.2014].
- Rajan D.S. (2014). China: Can Xi Jinping’s „Chinese Dream” Vision be realized? 2.01.2014, Schennai Centre for China Studies: C3S Paper No. [<http://www.c3sindia.org/china-internal/3838>; 15.05.2014].
- Research Proposals with Chinese Characteristics. 11.02.2013. *China Digital Times*. [<http://chinadigitaltimes.net/2013/02/research-proposals-with-chinese-characteristics/>; 15.05.2014].
- Seven steps toward the China dream. 05.03.2014. *China Daily USA*: 2014 NPC&CPPCC [http://usa.chinadaily.com.cn/epaper/2014-03/05/content_17324397.htm; dostęp 22.12.2014].
- Wan Ming (2013). Xi Jinping’s „China Dream”: Same Bed, Different Dreams? 2.04.2014. *The Asian Forum: An Online Journal* [<http://www.theasianforum.org/xi-jinpings-china-dream-same-bed-different-dreams/>; 15.05.2014].
- Wang Xiaoyu (2013). «雾霾中的中国梦» (Chinese Dream w smogu). 08.05.2013, *Financial Times Chinese com*. [<http://www.ftchinese.com/story/001050308?full=y>; 15.05.2014].
- Wu Jianmin (2013). «“中国梦”不是中国要领导世界» (*'Zhong guo meng' bu shi zhong guo yao ling dao shi jie*). 14.06.2013. *Financial Times Chinese com*. [<http://www.ftchinese.com/story/001050885?full=y>; 15.05.2014].

„Xi Jinping’s vision” – Xi Jinping and the Chinese Dream. 02.05.2013 *The Economist*. China’s Future [http://www.economist.com/news/leaders/21577070-vision-chinas-new-president-should-serve-his-people-not-nationalist-state-xi-jinping; 15.05.2014].
Xi promises benefits to people in realizing ‘Chinese dream’. 17.03.2013. China.org.cn: News.[http://www.china.org.cn/china/NPC_CPPCC_2013/2013-03/17/content_28269287.htm; 15.05.2014].

STRESZCZENIE

Chinese Dream (中国梦) – kolektywistyczny konstrukt ucieleśniający ducha współczesnych Chin

Niniejszy artykuł stanowi próbę eksplikacji pojęcia „Chinese Dream” na podstawie wypowiedzi i wytycznych prezydenta Chin, Xi Jinpinga oraz przybliża socjopolityczny i poznawczy kontekst jego realizacji oraz miejsca w filozofii Partii Komunistycznej. Oprócz zarysowania teoretycznej ramy idei „chińskiego marzenia” przedstawione zostały przemyślenia samych Chińczyków, zawarte w ich wypowiedziach na wybranych portalach społecznościowych (huxiu.com, blogchina.com, sohu.com) i forach chińskojęzycznych wydań *Financial Times*. Drugą część artykułu stanowi analiza tekstowego konstruowania pojęcia w prasie międzynarodowej z uwzględnieniem m.in. takich tytułów jak *New York Times*, *Financial Times*, *Global Times*, *Economist*, *China Digital Times*, *China Daily USA*, *South China Morning Post Columns*.

Słowa kluczowe: chińskie marzenie, Xi Jinping, współczesna ideologia chińska, teksty prasowe, tekstowa analiza publikacji prasowych